

LA POBLACIÓ REPRODUCTORA DEL PICAPLATGES CAMANEGRE *CHARADRIUS* *ALEXANDRINUS* A LES ILLES BALEARS

Xavier MÉNDEZ ¹, Jordi SERAPIO ², Manuel SUÁREZ ³

RESUM.- *La població reproductora del picaplatges camanegre Charadrius alexandrinus a les Illes Balears. Se presenten els resultats del cens de parelles reproductores de picaplatges camanegre Charadrius alexandrinus a les Illes Balears, realitzat l'any 2018. La població nidificant resultant estaria entre 197-294 a Mallorca, 46-60 a Eivissa, 33-46 a Formentera i 10 a Menorca, per un total d'entre 286 i 410 parelles en el conjunt de totes les illes Balears.*

Paraules clau: picaplatges camanegre, *Charadrius alexandrinus*, nidificació, Illes Balears.

SUMMARY.- *The Kentish Plover Charadrius alexandrinus breeding population in the Balearics. The results of the 2018 Kentish Plover Charadrius alexandrinus breeding pair count in the Balearics are presented. The resulting nesting population was shown to be between 197-294 in Mallorca, 46-60 in Ibiza, 33-46 in Formentera and 10 in Menorca, making a total of between 286 and 410 pairs in all the Balearics.*

Key words: Kentish Plover, *Charadrius alexandrinus*, nesting, Balearics.

¹ xabiermendez@hotmail.com

² jordi_serapio@yahoo.es

³ ornitologia@gobmallorca.com

El picaplatges camanegre *Charadrius alexandrinus* és una espècie d'au limícola que es reproduïx amb regularitat a Menorca, Mallorca, Eivissa i Formentera, on es sedentària, és a dir, està present tot l'any (GOB, 2019). Són de mida petita, uns 15 centímetres de llargària i pesen uns 40 grams. Els mascles i les femelles se poden distingir bé pel plomatge, que varia segons l'època de l'any.

Es tracta d'una espècie que apareix al llistat del Catàleg espanyol d'Espècies Amenaçades com a d'Interès Especial, i catalogada al

Llibre Vermell de les Aus d'Espanya com a vulnerable. Es per això que durant l'hivern 2017-18 i la primavera/estiu de 2018 se va realitzar un treball de recerca de les poblacions reproductores i hivernants a les Illes Balears, en el marc d'un projecte anomenat *Cartografia i Conservació de Charadrius alexandrinus a les Balears* impulsat per la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca. En aquesta nota vos presentem un resum de les dades de reproducció obtingudes.

Mapa 1 - Zones de reproducció de picaplatges camanegre
Charadrius alexandrinus a les Illes Balears.

Map 1 – Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* Breeding areas in the Balearics.

Per fer el cens de parelles reproductores, s'han prospectat totes les zones conegudes on s'ha reproduït l'espècie a les illes i també s'han visitat algunes zones noves amb un hàbitat adequat per a la reproducció del picaplatges camanegre.

Els primers nius amb ous se van observar a mitjans d'abril, a partir del dia 12 a Menorca, el 17 a Mallorca i a finals de mes a Eivissa. No obstant, la major part de les postes s'han donat durant el mes de maig. A Mallorca habitualment se troben postes de l'espècie des de març fins a juliol (GARCÍAS, 2010).

Els primers pollets ja se van veure també el mes d'abril, a les Salines de la Concepció de Menorca, a Eivissa a principis de maig i a Mallorca no se van veure polls fins a finals de maig a la Reserva Natural de s'Albufereta.

L'estima total de parelles reproductores a Balears ha estat entre 286 i 410 parelles (Taula 1).

Reproducció a Mallorca, el total de parelles reproductores de l'espècie, segons el treball de camp realitzat, està entre 197 i 294 parelles.

Les principals zones de cria a Mallorca i a Balears són el Parc Natural de s'Albufera i el Salobrar de Campos (PN es Trenc-Salobrar), que sumen quasi la meitat de parelles dels totals de les illes. La Reserva Natural de s'Albufereta i les Salinetes de la Colònia de Sant Jordi (PN es Trenc-Salobrar) acullen igualment un bon nombre de parelles nidificants i és interessant també que hi ha un nombre significatiu de parelles nidificants a la costa, especialment a les badies de Pollença i d'Alcúdia (Mapa 1).

S'han visitat algunes zones aparentment interessants per

l'espècie, sense resultat positiu, com Parc Natural de Mondragó, algunes illes del sud de Mallorca i zones del Parc Natural de Llevant.

Durant el treball de camp no s'ha pogut visitar una zona coneguda de reproducció de l'espècie, l'estany dels Tamarells, a Ses Salines, on en el passat s'havien citat fins a 3 parelles, que apareixen com a possibles en el resultat final.

Les illes del sud de Mallorca on l'espècie ha estat citada com a reproductora: illa Moltona, illa na Guardis i illot d'en Curt, han estat observades des de la costa, a l'igual que altres illes i illots dels voltants, no s'ha desembarcat al tractar-se de llocs fràgils i amb un nombre baix de parelles.

Reproducció a Pitiüses, el nombre total de parelles segons el treball realitzat ha estat d'entre 79 i 106, de les quals entre 46 i 60 a Eivissa i entre 33 i 46 a Formentera.

La totalitat de les localitzacions conegudes on es distribueix i nidifica el picaplatges camanegre a l'illa d'Eivissa es troben incloses dins l'àmbit del Parc Natural de ses Salines i dins la Xarxa Natura 2000 (LIC i ZEPA). Les salines des Codolar i des Cavallet concentren quasi la totalitat de la població reproductora, a excepció d'un petit nucli que cria a la platja des Codolar.

A Formentera la distribució del picaplatges camanegre s'estén al llarg d'una part important del perímetre de l'illa, i també a alguns illots propers (s'Espalmador, sa Torreta i l'illot de Casteví). Si bé la major part de la població reproductora es concentra a les zones humides del Parc Natural de ses Salines

(Salines Ferrer, Marroig, Estany des peix i Estany pudent), existeixen altres indrets, principalment en trams rocallosos costaners, on es localitzen algunes parelles. Així, s'ha pogut comprovar la nidificació a les proximitats de punta Pedredra i als sistemes dunars de les platges de Migjorn (Mapa 1), però no s'ha localitzat a altres zones de nidificació històriques, com cap de Barbaria, les platgetes des Caló o el pas des Trucadors.

Reproducció a Menorca, la població nidificant s'ha xifrat, durant aquest estudi, en 10 parelles, concentrades a 4 localitats: les Salines Velles de Fornells (2 parelles), les Salines de La Concepció (3 p.), la badia de Fornells (3 p.) i l'estany de sa Punta de Mongofre (2 p.) (Mapa 1). Això significa un descens pel que fa a les xifres observades en anys anteriors d'envoltant d'unes 15 parelles (dades pròpies) o de 13 parelles al cens del 2001 (MÉNDEZ, 2001) No s'ha detectat la cria a zones històriques com les Salines d'Addaia i Mongofre, es Clot des Síndic, l'estany de ses Mames Primes, l'illa de l'Aire o l'aeroport de Menorca (RAMOS, 1994; MÉNDEZ, 2001; ESCANDELL, 2004; GOB, 2007; MÉNDEZ, 2010, ESCANDELL, 2018). La prospecció d'altres zones humides de l'illa, naturals o artificials, també han donat negatiu.

CONCLUSIONS

L'ús cada vegada més intens de la zona de costa a unes illes saturades turísticament com estan les nostres, provoca una pressió molt alta sobre la població de picaplatges camanegre que, cada vegada

LOCALITAT	PARELLES
S'Arenalet, PN de Llevant	1-2
RN s'Albufereta	13-23
Salinetes de Colònia St. Jordi, PN es Trenc-Salobrar	11-17
Son Real, Santa Margalida	24-30
Torrent de na Borgues, Santa Margalida	9-10
PN s'Albufera de Mallorca	46-104
Salobrar, PN es Trenc-Salobrar	85-95
Platja Es caragol, Santanyí	4
Illa Moltona, Colònia de St Jordi	1
Ses Fontanelles, Palma	0-1
Aeroport de Palma	3-4
Estany Tamarells, ses Salines	0-3
Total Mallorca	197-294
Platja d'es Codolar, PN ses Salines Eivissa i Formentera	4
Salines d'es Codolar, PN ses Salines Eivissa i Formentera	26-34
Estanys d'es Cavallet, PN ses Salines Eivissa i Formentera	16-22
Total Eivissa	46-60
Salines Ferrer, PN ses Salines Eivissa i Formentera	3-4
Estany Pudent, PN ses Salines Eivissa i Formentera	8-12
Salines Marroig, PN ses Salines Eivissa i Formentera	4-6
Estany Peix i voltants, PN ses Salines Eivissa i Formentera	4-7
Punta Pedrera, Can Marroig, PN Salines Eivissa i Formentera	1
Illa s'Espalmador, PN ses Salines Eivissa i Formentera	8-10
Illa de Sa Torreta, PN ses Salines Eivissa i Formentera	2
Illa de Casteví, PN ses Salines Eivissa i Formentera	1
Platja de Migjorn, Sant Francesc	2-3
Total Formentera	33-46
Badia de Fornells, es Mercadal	3
Estany Punta de Mongofre, PN Albufera Grau	2
Salines de la Concepció, es Mercadal	3
Salines Velles de Fornells, es Mercadal	2
Total Menorca	10
Total Illes Balears	286 - 410

Taula 1. Localitats de cria i nombre de parelles de picaplatges camanegre *Charadrius alexandrinus* a Balears.

Table 1. Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* breeding locations and number of pairs in the Balearics.

més, veu com les seves zones de nidificació s'estan limitant a zones protegides a salines i albuferes (Pienkowski, 1992; Schulz & Stock, 1993; VALLE *et al.*, 1996). Zones tradicionals de cria on fa uns anys es reproduïa (GARCÍAS, 1996; MÉNDEZ,

2001; MÉNDEZ, 2010), han donat resultat negatiu durant la realització d'aquest estudi i en gran part és degut a l'acció humana directa o indirecta. Preocupa especialment la població menorquina, molt vulnerable degut al seu baix nombre

de parelles i l'abandonament d'algunes zones de cria com: l'aeroport, l'illa de l'Aire, les salines d'Ad-daia, es Clot des Síndic... (RAMOS, 1994; MÉNDEZ, 2001; ESCANDELL, 2004; AOB, 2007; MÉNDEZ, 2010; ESCANDELL, 2018)

És molt important seguir fent un control regular de les poblacions insulars per veure l'evolució dels nostres picaplatges camanegre en el futur, així com incrementar notablement les escasses mesures d'ajuda que s'estan duent a terme i posar en marxa de noves a tots els llocs on sigui possible. Els autors d'aquest estudi apuntem algunes mesures que podrien afavorir la seva població, principalment en època de cria:

- Tancaments perimetrals a algunes zones de cria sensibles on això fos possible, com per exemple zones dunars al darrera de les platges o àrees de roquissar litoral on criï, acotant i tancant el pas a altres zones de cria de la costa, com ja se fa a alguns llocs de la badia de Pollença, a Mallorca (obs, per.) o el tancament perimetral que es va fer al Cos des Síndic a l'illa de Menorca durant el Life Basses (MASCARÓ *et al.*, 2010).
- En aquells llocs on el tancament no fos possible per l'ús que es dona a aquesta zona, es podria optar per la sensibilització i informació dels usuaris a través de campanyes directes (informadors) o de panells informatius, principalment en el període de cria.
- Sensibilització i informació dels gestors de zones privades on cria l'espècie (salines, finques privades, aeroports...).

- Control efectiu de les zones protegides, de les pràctiques prohibides i agressives, especialment la presència d'animals de companyia. Aquest control hauria de fer implicar-ne a les autoritats competents (Seprona, agents forestals, personal parcs naturals, policia municipal...), cadascú en les seves possibilitats i competències.

Totes aquestes mesures, i d'altres que es poguessin adoptar, podrien anar en consonància i es podrien valorar en funció a l'experiència i els resultats d'altres feines de protecció i conscienciació que s'estan duent o s'han dut a terme als darrers anys a nivell nacional, com per exemple: el projecte de renaturalització que esta desenvolupant SEO/Birdlife a les platges del Parc Natural de l'Albufera de Valencia (www.seo.org); la campanya de conscienciació que es va dur a terme al 2019 a la desembocadura del riu Millars, a la Comunitat Valenciana, per part del consorci gestor d'aquest paratge (www.castellondiario.com) o la campanya de Voluntaris Trafalgar "SOS Chorlitejo Patinegro" on diferents entitats de tota indole col·laboren en la protecció de zones de cria i la conscienciació de la societat (www.trafalgarsite.com).

AGRAÏMENTS

Volem agrair sincerament l'ajuda que ens han brindat la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca per realitzar el present treball, així com les facilitats i col·laboració que ens han proporcionat Salinas de Levante SA, Salinera Española SA, Parc Natural de s'Albufera de Mallorca, i especialment

el treball realitzat i les dades facilitades per tots els voluntaris que han participat en els censos de l'espècie, sense els quals el treball no hagués estat possible. Gràcies també al revisor per les millores que ha introduït a la present nota.

BIBLIOGRAFIA

ESCANDELL, R. 2004. *Seguiment de l'Avifauna de l'Illa de l'Aire. Estudi de la població prenupcial dels ocells transaharianos i de la població nidificant*. Direcció General de Biodiversitat Conselleria de Medi Ambient. Govern Balear. Informe Inèdit.

ESCANDELL, R. 2018. *Seguiment de les espècies nidificants a l'illa de l'Aire*. Bèques d'estudi. Societat Ornitològica de Menorca. Informe Inèdit.

GARCÍAS, P. J. 1996. Situació del tirurillo camanegra (*Charadrius alexandrinus*) a Mallorca. *AOB*, vol. 10: 25-33. GOB. Palma.

GARCÍAS, P.J. 2010. Picaplatges camanegre *Charadrius alexandrinus*. A: *Atles dels aucells nidificants de Mallorca i Cabrera, 2003-2007*. GOB Palma

GOB, 2019. *Annex II: Estatus de l'Avifauna Balear*. *AOB*, vol. 22: 256 - 269.

GOB, 2007. Registres ornitològics 2007. *AOB*, vol. 22: 177-178.

MASCARÓ, J., CARDONA, E., ESTAÚN, I., TORRES E. i FRAGA, P. 2010. Mesures de gestió i accions de restauració. In: Fraga, P., Estaún, I., Cardona, E. (ed.). *Basses temporals mediterrànies. LIFE BASSSES: gestió i conservació a Menorca*. Consell Insular de Menorca. Institut Menorquí d'Estudis. pp. 429-464.

MÉNDEZ, J. 2001. Cens de nidificació de limícoles. *Butlletí del Naturalista 2001*. GOB Menorca.

MÉNDEZ, J. 2010. *Atles dels ocells nidificants al Parc Natural de s'Albufera des Grau*. Direcció general de Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient. Govern Balear. pp 42. Informe Inèdit.

PIENKOWSKI, M. W. 1992. The impact of tourism on coastal breeding waders in western and southern Europe: an overview. *Wader Study Group Bull.* 68: 92-96.

RAMOS, E., 1994. *Els Aucells de Menorca*. Manuals d'introducció a la Natura, 11. Editorial Moll. Palma.

SCHULZ, R. & STOCK, M. 1993. Kentish plovers and tourists: competitors on sandy coasts? *Wader Study Group Bull.* 68: 83-91.

VALLE, R., SCARTON, F. & UTMAR, P. 1996. Recount counts of breeding waders along the northeastern Italian coastline. *Wader Study Group Bull.* 80: 36-38.

(Rebut: 30.05.2020; Acceptat: 9.06.2020)